

Ki volt **Bakos Tibor**? Középiskolai matematikatanár, 1958-tól 1974-ig a Középiskolai Matematikai és Fizikai Lapok felelős szerkesztője. Abban az időben a megjelenő lapokat (napi, heti stb.), folyóiratokat négy kategóriába sorolták. Az első kategóriába a politikai lapok tartoztak és a szerkesztőségek vezetői a főszerkesztők voltak. A pedagógiai lapok, ahova mi is tartoztunk, a 4. kategóriába kerültek és a szerkesztőségek vezetőit felelős szerkesztőknek nevezték. Egyszer a szerkesztőségünk egy külföldi vendége meg is kérdezte: miért, a többiek nem felelősek a munkájukért?

Bakos Tibor igen nagy műveltségű, nagy tudással rendelkező valaki volt, igazi polihisztor. A matematikán kívül jártas volt a fizikában, csillagászatban. Ifjú korában részt vett Eötvös Loránd híres ingájával végzett terepmérésein, az úgynevezett bányaméréseken. Eötvös Lorándot személyesen is ismerte, számos anekdotát mesélt vele kapcsolatban. A földrajz tanulmányozása volt az egyik hobbija, bár ő maga soha nem utazott külföldre, az országokat jól ismerte. Nemcsak azért nem utazott, mert az abban az időben nem volt könnyű, hanem azért sem, mert nem szeretett utazni. Ahogy sokszor mondta, ő a karosszékekben ülve szereti bejárni a világot.

Szerette a nyelveket, több nyelvet is tanult, de a beszélt nyelvet nem gyakorolta. Oroszul nem tudott, de szótár segítségével bármilyen matematikai szöveget le tudott fordítani magyarra. Nagy tisztelője volt a magyar nyelvnek, a világos és pontos megfogalmazást, a feladatok kitűzésénél és a megjelenő megoldásoknál is igen fontosnak tartotta.

Bakos Tibor élete igen változatos volt. A szombathelyi reáliskolában érettségizett 17 éves korában. Már ekkor szeretett feladatokat megoldani, részt vett a Középiskolai Matematikai és Fizikai Lapok versenyében, igen eredményesen. Fényképe is megjelent a legjobb megoldók között. 1926-ban megnyerte az országos középiskolai matematika versenyt. Még ebben az évben első lett az Eötvös Loránd (mostani nevén Kürschák József) matematikai és a Károly Iréneusz (mai nevén Eötvös) fizikai tanulóversenyen.

Tanulmányait a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem matematika–fizika tanári szakán folytatta. Az egyetem elvégzése után tanított Pécsen, Szombathelyen, és Szegeden a Baross Gábor Gyakorlógimnáziumban. 1942-ben a zombori gimnázium igazgatóhelyettese volt. 1943-ban Újvidékre kerül, 1950-től a Szegedi Egyetem Bolyai Intézetében adjunktus. Innen hívják meg 1958-ban a szerkesztőségbe. Majdnem 50 évesen új szakmát kell tanulnia: a lapszerkesztést.

Akkoriban még nem használtak számítógépet a lap szerkesztéséhez. A cikkeket, feladatmegoldásokat a szerkesztőségi titkárnő legépelte és megfelelő előkészítés után ez került a nyomdába szedésre. A szedés részben kézzel történt. Az ólombetűket és jeleket egy olyan méretű táblára rakták fel, mint amilyen a lap egy oldala volt. Ezeket a táblákat egy spárgával összekötötték, hogy ne essenek széjjel, és félretették. Előtte egy papírlenymatot készítettek, ez volt a hasáblevonat, és ezt elküldték a szerkesztőségbe korrektúrázásra (azaz a szedési és egyéb hibák kijavítására). Ekkor az ábrák még nem voltak a szövegben, mert azokat egy másik nyomda szedte és öntette ki ugyancsak ólomból. Az ábrákból is kapott a szerkesztőség egy papírlévonatot. Ezután kezdődhetett a lap szerkesztése, az úgynevezett tördelés. Ehhez először ki kellett számítani, hogy mennyi anyag fog beférni a lapba és mi az, amit abban a számban közölni szeretnének. A tördelés az úgynevezett tükörlapokon történt, ezek a lapoldalak méreteinek megfelelő keretek voltak. Ezekre lett ráragasztva a kiszedett szöveg most már az ábrákkal kiegészítve. Ez visszament a nyomdába, ahol elkészítettek egy mintapéldányt, ezt újból elküldték a szerkesztőségbe, ahol egy újabb hibajavítás után a szerkesztő megadta az engedélyt a nyomásra. Ez a látszólag unalmas munka nagy figyelmet és felelősséget kívánt. Bakos tanár úr gyönyörű táblázatokban számolta ki a lap terjedelmét. Gondosan ügyelt a tetszetős elhelyezésre, az áttekinthetőségre és hogy az ábrák jó elhelyezése valóban hozzájáruljon a feladatok jobb megértéséhez.

A lap előállítása csak egy kis része volt a szerkesztői munkának. Ennél sokkal fontosabb volt a matematikai tartalom. Hiszen a folyóirat célja az volt, hogy érdekes és nem szokványos feladatokat közöljön az olvasóinak. Bakos tanár úr nagyon szeretett feladatokat megoldani. Ekkor jutottak eszébe újabb ötletek, amelyek felhasználásával új feladatokat készített. Sok kitűzött feladat fűződött az ő nevéhez. De szerénységére jellemző, hogy sokszor nem íratta a nevét a szöveg alá. Az általa kitalált feladatokat jól fel tudták használni versenyeken is. Hosszú évekig tagja volt az OKTV és Kürschák versenybizottságoknak.

A szerkesztőségbe érkezett cikkeket nagyon gondosan átolvasta. Mindig azt mondta, hogy ha ő megértette, akkor az olvasók is meg fogják érteni, mert ő a „legbutább olvasó”. Ha valami nem volt világos számára, akkor azt megbeszélte a szerzővel és közösen fogalmazták át a szöveget, ha szükségesnek találták. Ő maga is írt cikkeket, megjegyzéseket, kiegészítéseket a megjelent feladatokhoz. Sokan ismerték és szerették a ma már híressé vált matematikusok közül is és csak Tibi bácsinak emlegetik még ma is.

Tibi bácsi kedvenc hobbija: a bűvös négyzetek. Ilyenekkel találkoztunk kisiskolás korunkban, amikor meg kellett oldani azt a „nehéz” problémát, hogy egy 3×3 -as négyzetbe helyezzük el 1-től 9-ig az egész számokat úgy, hogy minden sorban és oszlopban a számok összege ugyanannyi legyen. Ki gondolta volna akkor, hogy a bűvös négyzetek tudománya mennyi sok érdekes kérdést vet fel? Például, hogy az első 25 egész szám elhelyezése a 25-ös táblán több mint 6 millió féleképpen lehetséges, és hogy ezek az elhelyezések milyen trükkökkel vihetők át egymásba. Bakos tanár úr sok-sok ilyen trükköt írt le egy füzetbe, amely nyomtatásban is megjelent (Bakos Tibor: *Ki tud többet a bűvös négyzetekről?* Budapest, Eötvös Társulat kiadványa, 1998).

A tanár úr nyugdíjba vonulása után sem szakadt el a szerkesztőségtől. Tagja volt a szerkesztőbizottságnak és ugyanúgy gyártotta a feladatokat, fogalmazta a szövegeket és adta át tapasztalatait az új felelős és főszerkesztőknek egészen élete utolsó napjáig.

Szerette a lapot, ami egész életét betöltötte. Szívén viselte az oktatás és elsősorban a matematikaoktatás helyzetét. Tisztában volt azzal, hogy a Középiskolai Matematikai és Fizikai Lapokkal egy olyan kincset őriz, amely sokfelé ismert

a világban, mintául szolgál és hazánkat sokáig matematikai nagyhatalommá tette. Ezt a hagyománytiszteletet oltotta belénk, akik utána átvettük a szerkesztőség vezetését és szerény képességeinkkel tovább folytatjuk a munkát napjainkig.